

УДК 81-13:81'1:81'23

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.30>

МЕТОДИКИ ЛІНГВОКОНЦЕПТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У СУЧАСНОМУ ВІТЧИЗНЯНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

METHODS OF LINGUOCONCEPTUAL ANALYSIS IN MODERN DOMESTIC SCIENTIFIC DISCOURSE

Мільо А.В.,
orcid.org/0000-0001-5152-5972
PhD з філології,
співробітниця
Служби безпеки України,
доцентка кафедри прикладної лінгвістики
Ужгородського національного університету

Статтю присвячено аналізу методик досліджень концепту у системі українських лінгвістичних знань. Актуальність лінгвоконцептуальних досліджень обумовлена поглибленням розуміння мови, культури та способів сприйняття світу через мову в умовах сучасних глобальних викликів. Зміна лінгвокультурного ландшафту світу трансформує систему усталених смислів у концептуальних картинах світу носіїв мов. Авторкою статті проаналізовано методики українських лінгвістів, які у своїх наукових працях діяльно формують галузь лінгвістичної концептології. Виокремлено автентичні методи і методики лінгвоконцептуального аналізу, що останнім часом витворюються у низці наукових шкіл України. Особливу увагу у статті авторка приділила аналізу конвергентного підходу методики дослідження концепту, впровадженій науковою школою Національної академії Служби безпеки України (керівниця – Л. Компанцева). Поняття *триангуляції* у цій методиці передбачає використання в межах одного дослідження взаємодоповнювальних методів якісного та кількісного аналізів задля отримання ймовірних результатів. Авторкою продемонстровано аналіз методики дослідження концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у німецькій, угорській та українській лінгвокультурах (на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа), а також алгоритм її реалізації. У статті зроблено висновок, що в українській лінгвоконцептології активно формується методологічний апарат дослідження концептів, спостерігається тенденція до уніфікації і збігу, водночас витворюється розбудова парадигми творчих авторських теорій. Ці методики демонструють лінгвістичні практики прикладного застосування концепту та сприяють збагаченню когнітивної науки¹.

Ключові слова: конвергентний підхід, концепт, лінгвоконцептуальний аналіз, методи дослідження, методика, триангуляція.

¹ У статті використано наукові результати, що виголошені у дисертаційному дослідженні авторки [24].

The article is devoted to the analysis of concept research methods in the system of Ukrainian linguistic knowledge. The relevance of linguoconceptual research is determined by the deepening of understanding of language, culture and ways of perceiving the world through language in the face of modern global challenges. Changes in the linguistic and cultural landscape of the world transform the system of established meanings in the conceptual worldviews of native speakers. The author of the article analyzes the methods of Ukrainian linguists who actively form the field of linguistic conceptology in their scientific works. Authentic methods and techniques of linguoconceptual analysis, which have recently been developed in a number of scientific schools in Ukraine, have been highlighted. In the article, the author paid special attention to the analysis of the convergent approach to the methodology of concept research, introduced by the scientific school of the National Academy of the Security Service of Ukraine (headed by L. Kompantseva). The notion of *triangulation* in this methodology involves the use of complementary methods of qualitative and quantitative analysis within one study in order to obtain probable results. The author provides the analysis of the research methodology of the concept *refugee* in German, Hungarian and Ukrainian discourses (case study of international and national legislative documents and new media) as well as the algorithm for its implementation. The article concludes that the methodological apparatus for the study of concepts is being actively formed in the Ukrainian linguoconceptology, and there is a tendency towards unification and coincidence. At the same time, the development of a paradigm of creative author's theories is being produced. These methods demonstrate linguistic practices of applied use of the concept and contribute to the enrichment of cognitive science².

Key words: convergent approach, concept, linguoconceptual analysis, research methods, methodology, triangulation.

Постановка проблеми. Вплив сучасних глобальних викликів, зумовлених розвитком сучасного світу, знаходять відгос й у трансформації лінгвокультурного ландшафту світу. Ці виклики переформатовують систему усталених смислів у концептуальних картинах світу носіїв досліджуваних мов, тому лінгвоконцептуальні пошуки набувають особливої актуальності. Дослідження концепту у системі лінгвістичних пошуків сприяють розширенню нашого розуміння мови, культури та способів, якими люди сприймають світ через мову. Останнім часом термін *концепт* стає трендом у системі наукового знання – активним «переосмисленням структури й семантики мовних одиниць у вимірах етно-, соціо- і (суб)культурних категорій» [30, с. 12]. Він пройшов шлях від семантичного трикутника німецького логіка і математика G. Frege до парадигми «виявлення та окреслення концептуальних засад і настанов політичного мислення, на основі якого може бути побудоване стратегічне бачення реалій сучасного світу» [25, с. 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Активні наукові розвідки щодо уніфікації методик лінгвоконцептуального аналізу у сучасній вітчизняній лінгвістиці набувають особливої уваги. Упродовж років з'явилася низка праць, у яких узагальнено ці методики (Т. Вільчинська [4; 37], С. Голик [7], О. Горченко [9], Г. Заньковська [12], А. Кошова [17], Н. Плотнікова [26], Е. Розвод [31], М. Слободан [36], Н. Слухай [37], О. Снитко [37]). Всі автори виокремлюють лінгвопоетологічний (Л. Белехова [2], О. Воробйова [5; 6]), лінгвокультурологічний (А. Загнітко, І. Голубовська, І. Корольов [8], А. Приходько [29]), когнітивно-дискурсивний (А. Мартинюк [21–23], І. Шевченко [39]), когнітивно-семантичний (А. Андрус [1], М. Положин [28],

О. Селіванова [33]) й інтегративний / інтегральний – Н. Плотнікова [26], Ж. Краснобаєва-Чорна [18; 19]) напрями. Застосовуючи провідні методики, українські лінгвісти роблять вагомий внесок у розвиток вітчизняного наукового дискурсу, тим самим діяльно формують галузь лінгвістичної концептології.

Постановка завдання. Своє завдання вбачаємо у намаганні узагальнити та проаналізувати низку наукових підходів у дослідженні концепту, що сформувалися у наукових лінгвістичних школах України. На меті – продемонструвати креативні авторські методики лінгвоконцептуальних досліджень у сучасному українському науковому дискурсі, зокрема, виокремити комплексну методику дослідження концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у німецькій, угорській та українській лінгвокультурах (на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа), що базується на триангуляційному підході й позиціонує конвергентне розуміння концепту в поєднанні когнітивного, лінгвокультурного, фреймового, психолінгвістичного, дискурсивного підходів.

Виклад основного матеріалу. В українській лінгвоконцептології останніми роками сформувалася низка наукових шкіл, де апробуються автентичні методи й методики концептуального аналізу, зокрема:

- *метод семантико-аксіологічного поля Т. Вільчинської* уможливує дослідження семантико-конотативних особливостей концептів. Він містить такі кроки: 1) визначення етимології слів-репрезентантів концепту, їхньої внутрішньої форми; 2) лексико-семантичну актуалізацію концептів: виокремлення усталених дефініцій у філософії, міфології, теології, психології, лінгвістиці, що виявляють себе на рівні наукового узусу та їх індивідуально-авторську

² The scientific results presented in the author's dissertation are used in the article [24].

інтерпретацію в художніх текстах, де вони нерідко об'єктивуються на рівні семантичних okazіоналізмів; 3) установлення мовних механізмів реалізації оцінної складової концепту, що співвідноситься з національним менталітетом, із національною шкалою моральних цінностей і проявляється як у лексикографічних значеннях слів-вербалізаторів, так і в авторських тлумаченнях; 4) виявлення дистрибутивних відношень, передусім різних атрибутивних та апозитивних синтагм із відповідними лексемами як свідчення індивідуально-авторського світобачення; 5) словотвірний аналіз слів-вербалізаторів концептів, що знаходить своє підтвердження в художніх текстах; 6) визначення місця й ролі концептів у авторських картинах світу, що експлікують національну мовно-концептуальну картину світу українського етносу [4, с. 103];

- *метод логіко-семіотичної рамки, запропонований Н. Слухай*, передбачає ідентифікацію суб'єктно-об'єктної позиції певного актанта мегаситуації в художньому творі згідно з формулами: «А є Х ...» (суб'єкт осмислення), «А як Х ...» (суб'єкт зіставлення) і «Х ... як А» (об'єкт зіставлення)» [37, с. 173–174]. Цей метод дає змогу глибше заглибитися в семантику концепту-образу, зокрема того, що актуалізується в поетичних текстах як частина художнього світу письменника [37, с. 173–174];

- *методика О. Селіванової* передбачає рух у напрямі «від думки до слова» на відміну від семантичного, що здійснюється в напрямі «від слова до думки» [35, с. 21]. Кореляції конкретних структур знань позиціонуються в методиці як базова одиниця лінгвоконцептуальних пошуків. «Семантичний аналіз може мати характер нелінійної репрезентації, не простого переліку сем, а моделі їхніх зв'язків у структурі значення» [34, с. 421].

Досліджуючи фразеологічні одиниці, О. Селіванова визначає мотивацію як «наскрізну в процесі породження номінативної одиниці (деривата, композита, складеної назви, фразеологізму) лінгвопсихоментальну операцію представлення в ономазіологічній структурі знаку певних зв'язків компонентів концепту як відповідника значення та структури знань про позначуване в етносвідомості» [33, с. 17];

- *моделивання «фразеологічної» частини концепту* представлено в методиці О. Левченко, що ґрунтується на паралельному дослідженні – «від знака вербального рівня до концепту та від концепту до вербального знака, що вимагає відповідного опрацювання фактичного матеріалу.

По-перше, фразеологічні одиниці згруповано за спільним опорним словом; по-друге, визначено, які саме фразеологізми вербалізують той чи інший концепт. У межах першої процедури будуємо фреймову модель концепту, позначеного опорним словом (зокрема символом). Під час другої процедури визначаємо метафоричні та метонімічні принципи, за якими вербалізовано концепт. З одного боку, варіантність опорного слова у фразеологізмі в межах однієї мови демонструє пошук «кращого зразка» (прототипу) в певній ТГ для вираження того чи іншого значення, що свідчить про тривалість існування фразеологізму та його значущість для мовців. З іншого боку, певні ТГ символів пов'язують з певними концептами. Йдеться вже не про аналіз фразеологічних одиниць з однаковим опорним словом, а про дослідження фразеологізмів із різними опорними словами, але такими, які є синонімами з погляду метафоричності, переважно факультативними знаками» [20, с. 67];

- *конвергенцію структурного та концептуального аналізів* обґрунтовано в методиці Т. Космеди. На думку дослідниць, таке поєднання дасть змогу за деякої суб'єктивності методів дійти до більш об'єктивних висновків [16, с. 44]. В основі цієї методики лежить ідея щодо аналізу вербалізації певної частини знань, що закріплюється в конкретних структурах (образних схемах, картиноподібних репрезентаціях) за допомогою концептуального аналізу, і врахування всіх значень слова, його зв'язків і відношень з іншими лексемами – за допомогою семантичного. «Концептуальний аналіз передбачає включення в систему понять різних когнітивних категорій – предметності, означуваності й процесуальності, входження імені в предикатне оточення стає визначальним чинником опису й імені концепту» [16, с. 47];

- *методика дослідження нарративного концепту С. Жаботинської*. Дослідниця нарративний концепт розуміє як такий, що «включає інформацію, яка вилучається із численних даних – текстових повідомлень (присутніх в них дескрипцій) за конкретною темою, позначення якої стає іменем концепту. Інформація, отримана із всього масиву текстових повідомлень і яка конструє концепт, є чимось на зразок мета-тексту, наділений референціальною і реляційною когерентністю: у ньому фігурує, повторюючись, певний набір текстових референтів (актантів), що вступають між собою у певні відносини в рамках певних подій, визначених у просторово-часових межах» [10, с. 94].

С. Жаботинська доводить, що «у складі нарративного концепту його тематичні сегменти

позначаються мемами, що мають референтне цільове значення, тобто об'єктивують безпосередньо тему концепту ... Одна частина мемів безпосередньо позначає певні тематичні сегменти нарративного концепту, друга є корелятивною – вони залучаються для опису явищ, не пов'язаних з темою концепту. Вивчатися ці меми потрібно в комплексі» [10, с. 95]:

- *семантико-когнітивна методика А. Мартинюк* вивчення концептів як ментальної репрезентації дійсності. Методика ґрунтується на об'єктивістському підході, згідно з яким «людина сприймає дійсність за допомогою органів чуття та відображає суть речей у ментальних репрезентаціях – концептах» [22, с. 81]. Методологія охоплює сукупність методів, зокрема: *компонентний аналіз*, що має на меті виокремлення ключових сем; *дефініційний аналіз* на основі лексикографічних джерел, що дозволяє виділити слова-ідентифікатори та синонімічні до них одиниці; *когнітивний аналіз*, мета якого – дослідити структури знань, закодзовані в мовних формах;

- *методика І. Колегаєвої конструювання номінативного поля вербалізованого концепту* містить такі кроки: 1) вилучення з репрезентативних лексикографічних джерел номінативних одиниць, що семантично споріднені з ключовою (зазвичай іменною) лексичною одиницею-назвою концепту (семем, усталених і фразеологічних словосполучень і паремій); 2) дефініційний аналіз номінативних одиниць із метою виокремлення ключових сем, якщо в різних словниках можуть бути виражені кількома неідентичними дефініційними ознаками; 3) аранжування ключових сем за їхнім смисловим потенціалом: *ЩО* називається, *ЯК* характеризується, *ЯКІ* трансформації відбуваються в межах досліджуваного поля; 4) структурування поля на ядро, медіальну зону і периферію; 5) етимологічна розвідка ядерних семем [13, с. 125–126].

Отже, в українській лінгвоконцептології активно формується методологічний апарат дослідження концептів, спостерігається «тенденція до конвергенції і злиття, але більшість методів усе ще демонструє креативні можливості авторських теорій» [37, с. 171].

Прикладом конвергентного підходу є й методика дослідження концептів, що впроваджена науковою школою Національної академії Служби безпеки України (керівниця – Л. Компанцева) [14, с. 125–131]. Для визначення сутності цієї методики дослідники користуються поняттям *триангуляції* (лат. *Triangulatio* – покриття трикутником), що передбачає викорис-

тання в межах одного дослідження різних типів даних, участь кількох дослідників, звернення до різних підходів та методів. «Усі знання про об'єкт аналізу, одержані в межах триангуляційного підходу, уважаються достовірними, такими, які доповнюють один одного й не потребують додаткової інтерпретації, що приводить до еклектики» (цит. за: [14, с. 102–103]).

Цю методику апробовано в дисертаційних працях Н. Васюкової [3], І. Пожидаєвої [27], Т. Храбан [38], Л. Юдко [40], А. Мільо [24]. Вона охоплює такі кроки: 1) семантичний аналіз ключового слова, що номінує цей концепт; 2) лексико-семантичний аналіз системних зв'язків: синонімії й антонімії; 3) етимологічний аналіз ключового слова й деяких лексем із синонімічного ряду; 4) семантичний аналіз прямих (слово в прямому значенні) і непрямих (слово в переносному значенні) номінацій; 5) визначення семантичних відношень концептів з іншими поняттями віртуальної культури; 6) інтерпретативний семантичний аналіз гіперпопозитивних, де ключовим словом виступає номінація концепту; 7) інтерпретативний семантичний аналіз контекстів, у яких вжито концепти віртуальної реальності; 8) інтерпретативний аналіз асоціацій, пов'язаних із розглянутим концептом (на матеріалі даних асоціативного експерименту, асоціативного словника та ін.); 9) інтерпретативний аналіз паремій, пов'язаних із розглянутим концептом; 10) аналіз ключових ідей, що визначають розглянутий концепт, відіграють значну роль у формуванні концептосфери віртуального простору [14, с. 126–127].

У дослідженні концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у німецькій, угорській та українській лінгвокультурах (на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа) [24] цю методику доповнено *дискурс- і контент-аналізом*, проведених із використанням технології «Великих даних» за допомогою таких інструментів, як «Attack Index», «Google Trends», «Advego». Застосування можливостей «**Великих даних**» (англ. *Big Data*) – «структурованих та неструктурованих даних величезних обсягів і значного розмаїття, що можна ефективно оброблювати горизонтально масштабованими програмними інструментами» [15, с. 225]. Як зазначає Л. Компанцева, «Великі дані» мають виконувати такі операції:

1. Обробляти великі обсяги даних інформації.
2. Уміти працювати з даними, що надходять регулярно з великою швидкістю, що постійно прискорюється.

3. Уміти працювати зі структурованими й слабо структурованими даними паралельно в різних аспектах.

Контент-аналіз за технологією «Великі дані» із застосуванням інформаційно-аналітичного сервісу «Attack Index», дозволяє обробляти великі обсяги інформації відкритих джерел інтернету [42], зокрема:

- соціальні мережі: «Фейсбук», «Інстаграм», «Живий журнал», «Телеграм», «Твіттер», «Ютуб», «Редіт», «Вейбо», «Мендіум», «Арксів»;
- 10 000+ вебсайтів – ЗМІ, блоги, форуми;
- ТВ і радіо;
- підтримка російської, української і англійської мов [42].

Сервіс надає можливості пошуку повідомлень за темами, що становлять інтерес у глобальних мережах; відстеження інформаційних потоків (історій), відповідних тем, подій і процесів; визначення динаміки інформаційних потоків; побудови динаміки тональності публікацій; установлення аномального і критичного у визначений момент у динаміці тематичних інформаційних потоків; визначення основних подій і об'єктів тематичного потоку інформації; візуалізації відносин об'єктів моніторингу; прогнозування розвитку ситуації.

«Google Trends» – додаток, що показує, як часто певний термін шукають щодо загального обсягу пошукових запитів у різних регіонах світу і різними мовами. На горизонтальній осі основного графіка представлено час (починаючи з певного моменту в 2004 р.), а на вертикальній – як часто термін шукали щодо загальної кількості пошукових запитів в усьому світі. Під основним графіком відображено розподіл популярності за регіонами, містами й мовами. Аналіз пошукових трендів також дозволяє порівнювати обсяг пошукових запитів за двома або більше пошуковими фразами. Додаткова особливість «Google Trends» полягає в його здатності демонструвати новини, пов'язані з пошуковими фразами, накладаючи їх на графік, що показує, як нові події впливають на пошукову популярність [43].

«Advego» – сервіс для проведення кількісно-семантичного аналізу текстів (статистика слів і словосполучень) [41], за його допомогою можна визначити щільність ключових слів, відсотки ключових фраз; частотність слів; кількість стоп-слів; обсяг тексту: кількість символів з / без пропусків; кількість слів: унікальних, значущих, разом; обсяг води в тексті (у відсотках).

Методику аналізу концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у німецькій, угорській та українській лінгвокуль-

турах (на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа) у [24] реалізовано у такому алгоритмі:

I. Аналіз концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у досліджуваних лінгвокультурах:

1. Зіставний аналіз лінгвокультурної історії концепту *БІЖЕНЕЦЬ*:

а) етимологічна реконструкція лексем *Flüchtling / menekült / біженець*;

б) компонентний та лексикографічний аналізи слів, що номінують концепт *БІЖЕНЕЦЬ* (за даними лексикографічних джерел);

2. Психолінгвістичний аналіз концепту *БІЖЕНЕЦЬ*:

а) інтерпретативний аналіз асоціацій сприйняття концепту реципієнтами експерименту, проведеного на матеріалах німецько-, угорсько- та українськомовних інтернет-ресурсів та через анкетування;

б) інтерпретативний аналіз асоціацій сприйняття концепту носіями зіставлюваних лінгвокультур на основі лексикографічних дефініцій;

в) інтерпретативний аналіз результатів рецептивного експерименту щодо тлумачення носіям досліджуваних мов лексем *Flüchtling / menekült / біженець*;

г) зіставлення результатів рецептивного експерименту з даними лексикографічних джерел;

II. Дискурс- і контент-аналізи міжнародних і національних законодавчих документів з питань біженства та дискурсів офіційних нових медіа і соціальних мереж, де позиціонований концепт *БІЖЕНЕЦЬ*:

1. Порівняльний аналіз розбіжностей у позиціонуванні концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах офіційних нових медіа і соціальних мереж країн, мова яких вивчається.

2. Контент-аналіз із використанням технології «Великих даних» за допомогою таких інструментів, як «Attack Index», «Google Trends», «Advego» наративів, тематичних груп і лінгвістичних маркерів, що позиціонують концепт *БІЖЕНЕЦЬ* у дискурсах офіційних нових медіа і соціальних мереж країн, мови яких досліджуються.

3. Прагматичний аналіз дискурсивної поведінки представників урядових структур та громадянського суспільства, що формується навколо концепту *БІЖЕНЕЦЬ*.

III. Узагальнення результатів дослідження та висновки про спільні та специфічні особливості позиціонування концепту *БІЖЕНЕЦЬ* у досліджуваних лінгвокультурах із застосуванням загальнонаукових методів аналізу та синтезу.

Таким чином, методологічною основою дослідження концепту *БІЖЕНЕЦЬ* визнано

триангуляційний підхід, що дозволяє звернутися до взаємодоповнювальних методів якісного та кількісного аналізів задля отримання ймовірних результатів. У дослідженні запропоновано комплексну методiku дослідження концепту *БІЖЕНЕЦЬ*, що базується на триангуляційному підході й позиціонує конвергентне розуміння концепту в поєднанні когнітивного, лінгвокультурного, фреймового, психолінгвістичного, дискурсивного підходів.

Висновки. В українській лінгвоконцептології активно формується методологічний апарат дослідження концептів, вистежується тенденція до уніфікації і збігу, водночас витворюється розбудова парадигми творчих авторських теорій. Ці методики демонструють лінгвістичні практики прикладного застосування концепту, сприяють збагаченню когнітивної науки, оскільки це поняття стає ключовою одиницею когнітивних / семантичних / концієнтальних вимірів глобалізаційних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрусь А.Ф. Семантико-когнітивний підхід у сучасних лінгвокогнітивних пошуках. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2015. № 4. С. 12–16.
2. Белехова Л.І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі : лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії). Київ : КНЛУ, 2002. 368 с.
3. Васюкова Н.В. Лінгвокультурологічні та лінгвопрагматичні риси інтернет-реклами військової сфери (на матеріалі англійської, російської, української, французької мов) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Київ, 2014. 20 с.
4. Вільчинська Т.П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст. : монографія. Тернопіль : Джура, 2008. 424 с.
5. Воробйова О.П. Когнітивний аспект зіставної семантики художнього тексту. *Проблеми романо-германської філології* : матеріали міжнар. наук. конф. (25–26 вер. 2000 р.). Ужгород : УжНУ, 2000. С. 208–211.
6. Воробйова О.П. Концептологія в Україні : здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник КНЛУ. Серія «Філологія»*. 2011. Т. 14. № 2. С. 53–64.
7. Голик С.В. Концепт : у пошуках алгоритму аналізу. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2019. Вип. 17. С. 154–160.
8. Голубовська І.О., Корольов І.Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики : курс лекцій. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.
9. Горченко О.А. Концептуальний аналіз у дослідженні художнього тексту : напрями, методика, перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Перекладознавство та міжкультурна комунікація»*. 2018. Вип. 1. Т. 1. С. 18–21.
10. Жаботинська С.А. Наративний мультимедійний концепт : алгоритм аналізу (на матеріалі інтернет-мемів про COVID-19). *Cognition, communication, discourse*. 2020. № 20. С. 92–117.
11. Загнітко А.П. Лінгвокультурологія : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.
12. Заньковська Г.Д. Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2015. № 19(2). С. 102–104.
13. Колегаєва І.М. Конструювання номінативного поля концепту : етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. 2018. № 1. С. 121–127.
14. Компанцева Л.Ф. Лінгвістична експертиза соціальних мереж : підручник. Київ : НА СБ України, 2018. 329 с.
15. Компанцева Л.Ф., Левченко К.Б. Російська агресія крізь призму антигендерних груп. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця* : монографія / В. Азарова та ін. ; за заг. ред. Л. Компанцевої. Київ : НА СБ України, 2021. С. 224–273.
16. Космеда Т.А. Аспекти, методика вивчення слова у контексті зміни лінгвістичних парадигм. *Мовознавство*. 1999. № 1. С. 44–49.
17. Кошова А.В. Концептуальний аналіз : перспективи і переваги при вивченні художнього тексту. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2013. Т. 26(65). № 1. С. 122–126.
18. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту *ЖИТТЯ* в українській фраземіці). *Українська мова*. 2009. № 1. С. 41–52.
19. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Сучасна концептологія : концепт *ЖИТТЯ* в українській фраземіці : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2009. 201 с.
20. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. 265 с.

21. Мартинюк А.П. Когнітивно-дискурсивний напрям дослідження концептів у сучасній лінгвістиці. *Проблеми романо-германської філології*. 2006. С. 92–107.
22. Мартинюк А.П. Лінгвістична концептологія : методологічні платформи, методики аналізу, перспективи розвитку. *Науковий Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 23(248). С. 81–88.
23. Мартинюк А.П. Перспективи дискурсивного напрямку дослідження концептів. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2009. № 837. С. 14–18.
24. Мільо А.В. Концепт *БИЖЕНЕЦЬ* у німецько-, угорсько- та українськомовному дискурсах (на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа) : дис. ... д-ра філософії : 10.02.15 / Нац. акад. СБУ; Київ. Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2021. 472 с.
25. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл* : монографія. Київ : НІСД, 2019. 560 с.
26. Плотнікова Н.В. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2013. № 1. С. 165–170.
27. Пожидаєва Н.П. Лексичні та граматичні особливості англійської як міжнародної допоміжної мови (на матеріалі текстів адміністративних документів Європейського Союзу) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Горл. держ. пед. ін-т інозем. мов. Горлівка, 2011. 222 с.
28. Полюжин М.М. Про синкретичні теорії концепту. *Проблеми романо-германської філології*. 2006. С. 5–22.
29. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики : монографія. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
30. Приходько А.М. Концептивна проекція семантики. *Studia philologica*. 2013. Вип. 2. С. 11–16. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/stfil201323> (дата звернення: 10.10.2023).
31. Розвод Е. Концептуальний аналіз як стрижневий метод дослідження концепту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 61–67.
32. Плотнікова Н.В. Теоретичні засади лінгвоконцептології як науки про концепти. *Publishing House "Baltija Publishing"*. 2020. С. 415–433. DOI: 10.30525/978-9934-588-56-3.2.6
33. Селіванова О.О. *Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти)* : монографія. Київ, Черкаси : Брама, 2004. 246 с.
34. Селіванова О.О. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми* : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
35. Селіванова О.О. *Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія*. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
36. Слободян М.В. Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Мовознавство*. 2009. Вип. 17. С. 105–115.
37. Слухай Н.В., Снитко О.С., Вільчинська Т.П. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навч. посіб. Київ, 2011. 367 с.
38. Храбан Т.Є. Концепт *ЖІНКА* в інтернет-комунікації (на матеріалі англійської, португальської, російської, української мов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Київ, 2019. 358 с.
39. Шевченко І.С. Підходи до аналізу концепту у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Вісник ХНУ*. 2006. № 725. С. 192–195.
40. Юдко Л.В. Концепт *ТОЛЕРАНТНІСТЬ* у дискурсі спецслужб (на матеріалі англійської, німецької, російської, української мов) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15. Київ, 2016. 270 с.
41. Advego. URL: <https://advego.com/text/seo/>
42. Attackindex. URL: <https://attackindex.com/ru/glavnaya/>
43. Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends/?hl=ru&geo=US>